

Komunikace – vývoj řeči

V období, kdy se děťátko učí mluvit je důležité **dát mu prostor a nespěchat na něj**. Dítě potřebuje zvládnout obsah řeči, melodii jazyka, ovládnout svoje mluvidla. Je důležité na něj mluvit, číst mu pohádky, zpívat mu, aby mohlo vnímat celou strukturu jazyka. Ale také potřebuje ticho a prostor pro zpracování slyšeného a pro svoje vnitřní pochody.

Není potřeba na dítě mluvit neustále a zahlcovat jej tak zvuky.

Co se týče jednotlivých slov, je schopno se sice rychle učit, ale toto učení může přinést problémy s obsahem. **Dítě totiž vnímá svět mnohem komplexněji, než dospělý a z celku se mu teprve postupně vynořují jednotlivosti.** Malé dítě může mít např. jedno slovo pro matku i pro hlad nebo žízeň nebo potřebu blízkosti. Stejně tak může mít slovo označující třeba „vše kulaté“ - a toto slovo znamená knoflík, tečku, pihu, pupík, hrášek, dudlík... Na procházce mu ukážete pampelišku nebo dub a pravděpodobně obojí označíte za „kytí“, což je zcela v souladu s jeho způsobem chápání. A když uvidí další jakoukoliv rostlinu, třebaže ji nikdy předtím nevidělo, odliší ji od ostatních věcí a řekne „kytí“ nebo něco podobného. Stejně bude reagovat na psa – je jedno, zda je „hafík“ krysařík nebo doga – a zpočátku to možná bude i kůň nebo kráva nebo jakýkoliv jiný čtvernožec.

Nebojte se číst děťátku pohádky, i když si myslíte, že jim nerozumí. Děti (a koneckonců i dospělí) potřebují vždy nějaký přesah, něco, co jim orámuje to známé, něco, co je podněcuje k dalšímu vývoji. Kromě toho je pro ně důležité vnímat celý plynulý tok řeči. Dítě se učí ovládat svůj „mluvící aparát“, který ve skutečnosti není jen mluvící. Je výborné, když se dítě naučí foukat, prskat, plivat, chrochtat, funět, štekát, syčet, smrkat, pískat na píšťalu. Tím, že energii místo na předčasné učení řeči věnujete na tyto činnosti – nestyďte se dělat na sebe navzájem obličejte a různé zvuky – můžete předejít poruchám výslovnosti, ale také třeba píchání ušních bubínků.

Nenuťte však dítě do ničeho, co dělat nechce. Pro jeho sebevědomí je dobré, když si udělá různé objevy samo. Můžete tomu napomoci tím, že před ním budete dělat co nejvíce věcí – smrkejte hlasitě, foukejte bublifuk, sfoukněte svíčku, zapíскеjte mu na píšťalu, ňufejte na něj, zkrátka co vás napadne. Uvidíte, že se dítě rádo přidá. A to je také komunikace, která v tomto období ještě převažuje nad slovy.

Dávejte přednost tomu, když **dítě vidí ve skutečnosti, co slovo znamená.** Knížky jsou hezké jako připomenutí. Jděte k vodě a ukažte mu kachničky a pak mu je ukažte v knize. Neuvádějte dítě do virtuálního světa pojmů. **Dítě si potřebuje věc osahat, nemá převahu zraku jako velká část (zejména civilizovaných) dospělých.** Vnímá všemi smysly, takže třeba šiška na obrázku mu dá jen špatnou představu. Zato když ji uvidí, sáhne si na ni, přivoní k ní, ochutná ji a teprve pak mu ji ukážete na obrázku, vybaví se mu šiška se vším všudy, jak má být.

Dítě postupuje takto od celku k jednotlivostem a tvoří si vnitřní obraz světa. **Nejdřív tento svět musí uchopit uvnitř a zároveň pochopit, jak funguje jazyk. Na základě toho utvoří slovo.** Tato první slova jsou důležitá, protože jsou tvůrčím přístupem k jazyku. Dítě sice slyší, že se některá slova opakují a znamenají neustále totéž, nicméně netuší, že počet slov je omezený.

Jestliže potřebuje něco vyjádřit, vytvoří si slovo vlastní, přistupuje tedy k jazyku jako básník. Jestliže se snažíme odnaučit ho jeho vlastní výrazy, protože nepochopíme jejich vnitřní smysl a snažíme se, aby používalo jen standardní výrazy, ochuzujeme dítě o toto tvoření. Je dobré mít na paměti, že to není tak, že my učíme dítě mluvit. Dítě se učí mluvit a může mnohé naučit i nás, budeme-li mu naslouchat.

Pro dítě má mluvení více významů. Ten první je, že si mapuje svět kolem sebe a třídí si ho do určité struktury, kterou si označuje pomocí slov. Další je, že dítě opakuje slova jako zvuky – tam prožívá hudební stránku jazyka a cvičí si mluvidla. A další význam je komunikace s okolím, tam ovšem

nejsou slova to nejpodstatnější, dítě má mnohem širší možnosti komunikace a slovo jako komunikační prostředek je až na posledním místě. Pokud se snaží říkat jednotlivá slova, vidí, že z toho máte radost a to je pro něj důležitější, než to, co ve skutečnosti řeklo. Jestliže dítě učíme záměrně mluvit, může se stát, že narazíme na problémy později. Dítě by nemělo začít mluvit, pokud nemá uchopený pojem a nerozumí podstatě toho, co říká. Teď mám na mysli situace, kdy rodiče spěchají na to, aby se mohli se svým potomkem domluvit, případně se chlubit tím, jak už umí mluvit. Zejména děti, u kterých je později diagnostikována nějaká porucha typu LMD, potřebují k uchopení skutečnosti více prostoru, přitom jejich inteligence naopak nahrává tomu, aby byly učeny, protože se učí snadno. Děti, které se naučily mluvit dříve, než měly, bývají labilnější, protože jim chybí ona základní jistota, kterou si potřebovaly vybudovat ještě před vývojem řeči.

Ono není tak nelogické, jak se může zdát na první pohled, že se dítě něco může naučit dřív, než k tomu má předpoklady. Ono má síly, které nejsou rozlišené a použijeme-li je na jedno, může se nedostávat úplně jinde. Vezměte si příklad dvou stejně velkých řek. První si hledá sama cestu krajinou, vytváří si řečiště, meandruje, zavlažuje krajinu, umožňuje život mnoha druhům rostlin a živočichů. Druhá teče vybetonovaným korytem rovně dolů. Pokud bude otázka znít: „Která bude dole dřív?“ Pak samozřejmě to bude ta regulovaná, všechna její síla se spotřebovala na tu jedinou možnost, kterou má – téci dolů. Ale jak vypadá krajina kolem takové řeky? Toto si můžete přirovnat ke svým dětem – orientace na výkon a okamžitý výsledek není vždy to nejlepší – **děti jsou ty krajiny a jaká krajina to bude, takový i člověk.**

Autor: Miroslava Samoelová